

Eén op zeven kalveren van holsteinvaarzen sterft tijdens of binnen 24 uur na de geboorte

Aandacht voor doodgeboorte

Het percentage sterfte van kalveren tijdens of kort na de geboorte neemt langzaam toe. Bij de melkkoeien blijft het aantal vrijwel stabiel op vijf procent. Eerstekalfholsteins tonen met vijftien op honderd wel een trend naar meer doodgeboren kalveren.

tekst Annelies Debergh

De trend van meer doodgeboren kalveren bij holsteinvaarzen neemt toe. Van de hoogdrachtige zwartbonte en roodbonte holsteinpinken sterft één op de zeven kalveren tijdens of binnen 24 uur na de geboorte. Per honderd kalvingen betekent dat 85 levende en vijftien dode kalveren. Uit analyses van CRV blijkt dat het percentage doodgeboorte in de Nederlandse holsteinpopulatie nog op twaalf procent lag in 2000. Bij de koeien blijft het aantal doodgeboorten stabiel op ongeveer vijf procent. Gerben de Jong, hoofd Animal Evaluatie Unit bij CRV, bevestigt dat het aantal doodgeboorten bij vaarzen stijgt. 'We weten dat de aanleg van vaarzen om levende kalveren te geven afneemt. De invloed van de moeder verklaart een deel van de trend voor een lagere levensvatbaarheid bij de geboorte.'

De trend naar meer doodgeboorte bij vaarzen wordt niet alleen in Nederland, maar ook internationaal gezien. Zo is een gelijkwaardige stijging in de Scandinavische landen en Amerika vastgesteld. Bij zwartbonte vaarzen lijkt de stijging groter dan bij roodbont. 'Ook bij roodbont neemt het aantal doodgeboorten toe', zegt Gerben de Jong. 'Bij mrij is geen toename vastgesteld, maar de populatie is ook opvallend kleiner.'

Infectieus en niet-infectieus

Scandinavisch onderzoek toonde aan dat er een groot verschil bestaat in doodgeboorte per stier vader met een variatie van amper 1,3 tot 19 procent. Hoewel de erfelijkheid voor doodgeboorte erg laag ligt, stelt ook CRV eenzelfde trend voor variatie tussen stier vaders vast. Diepgaander onderzoek loopt bij CRV, maar een verband met bijvoorbeeld het geboorteverloop is nog niet vastgesteld, zo stelt De Jong. 'Daar is de genetische trend stabiel, wat het vermoeden doet rijzen dat er meer sprake is van managementinvloeden. De vaarzen kalven gemiddeld ook niet vroeger af. Daar kan de oorzaak dus niet zitten.'

Geert Opsomer van de vakgroep voortplanting en verloskunde aan de faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Gent kan de stijging van het aantal doodgeboorten niet bevestigen voor de Vlaamse situatie. 'Ik heb niet de indruk dat op praktijkbedrijven meer dan vroeger geklaagd wordt over doodgeboorten', klinkt het. 'Op de melkveebedrijven waar onze faculteit de diergeneeskundige bedrijfsbegeleiding verzorgt, ligt het aantal doodgeboorten voor vaarzen en koeien gemiddeld op zeven procent.'

Voor doodgeboorte of sterfte kort na de geboorte bestaan verschillende oorzaken. 'Erfelijke gebreken kunnen een aanleiding zijn', start Opsomer. Hij noemt ook tekorten aan vitaminen en mineralen. Zo bestaat er een relatie tussen lage seleniumwaarden en verzwakte kalveren. Onder de infectieuze oorzaken zijn bvd en neospora twee koplopers die in verband worden gebracht met weinig levenslustige kalveren. 'Bij een te lage biestverstreking kan zelfs een coli-infectie al binnen 24 uur na de geboorte fataal zijn, zonder duidelijke voorafgaande diarreesymptomen.'

Onderzoek in Scandinavië

In de Scandinavische landen verdubbelde het aantal doodgeboorten bij holstein in een tijdspanne van vijftientwintig jaar, een vaststelling die aanleiding gaf tot diverse onderzoeken. Een van de studies naar de oorzaken toonde aan dat bijna de helft van de kalversterfte te wijten is aan een moeilijke kalving. In ruim tien procent van de gevallen lag sterfte in de baarmoeder aan de basis van doodgeboorte. Bij dertig procent van de dode kalveren waren geen zichtbare signalen aanwezig en was sprake van een onverklaarbare dood.

'We zien de laatste tien jaar een duidelijke stijging in het aantal vragen rond kalversterfte bij vaarzen', zegt Linda van Wuijckhuise, als rundveedierenarts specialist melkvee verbonden aan de GD. 'We hebben er echter geen zicht op en kunnen moeilijk inschatten in welke mate het probleem toeneemt en welke factoren daarin een rol spelen.'

Ook volgens Van Wuijckhuise spelen infecties als bvd mogelijk een rol. Net als Geert Opsomer somt ze ook de mineralenvoorziening van het moederdier op. 'Een goede mineralenvoorziening speelt een rol op het vlak van de samentrekking van de spieren van de baarmoeder. De conditie van het moederdier is ook zeker zo belangrijk. Bij vaarzen met een te ruime conditie daalt de voeropname de laatste dagen voor afkalven gemiddeld meer dan bij vaarzen met een normale conditie en bovendien duurt het oprekken langer. Als dat proces te veel tijd in beslag neemt, kan de nageboorte loslaten nog voor het kalf geboren is en verstikt het kalf in de baarmoeder.'

Wanneer het probleem van doodgeboren kalveren op een bedrijf toeneemt, is het volgens Van Wuijckhuise noodzakelijk om de mineralenvoorziening van het vee te controleren. 'Een maatregel kan zijn om hoogdrachtige pinken zes weken

voor het kalven al bij de droge koeien te introduceren', zegt ze. Slechts een deel van het probleem kan daarmee worden ondervangen. 'Magnesium hoort echt elke dag te worden toegediend. Zes weken is in dat geval niet voldoende.'

Linda van Wuijckhuise waarschuwt ook voor te veel stress rond de kalving. 'Als vaarzen kort voor het afkalven ineens apart worden gezet of in een andere groep terecht komen, dan zorgt dat voor stress met vervolgens ook een verhoogd risico op doodgeboorte.' Of de toename van het aantal koeien op een gemiddeld melkveebedrijf verband houdt met de trend tot meer doodgeboren kalveren, kan ze bevestigen noch ontkennen. 'Tien jaar geleden zagen we de problemen vooral aan het begin van het stalseizoen toenemen. Nu krijgen we het hele jaar door vragen. Ook internationaal onderzoek toont geen eensluidende resultaten over de oorzaken van het hogere aantal doodgeboorten bij holsteinvaarzen.'

Vaarzen bij de droge koeien

Bij voerleverancier Hendrix UTD is het probleem van doodgeboorte bekend. In eigen onderzoek naar kalversterfte zag het bedrijf dat 58 procent van de kalveren overleed door zuurstoftekort. Stephanie Moyart, voedingsadviseur rundvee bij de Belgische afdeling Hendrix-Haeck, wijst op een aantal managementoorzaken en -aanpassingen. 'De oorzaak van kalversterfte binnen de 24 uur ligt vaak in de transitieperiode', stelt hij.

Volgens Moyart horen vaarzen het traject van de droogstaande koeien te doorlopen. 'De voeding van het moederdier in de transitieperiode heeft een grote invloed op het geboorteprocés en de fitheid van het kalf. Een aangepast transitierantsoen met voldoende ruw eiwit en aandacht voor de mineralenvoorziening is belangrijk. Bij vaarzen is de mineralenvoorziening een belangrijk aandachtspunt. Maar ook een goede lichaamsconditie met een score van 3,25 tot 3,75 is belangrijk voor vlot afkalven.'

Via managementmaatregelen kan ook de sterfte kort na de geboorte worden ingeperkt. 'Veel besmettingen vinden kort na de geboorte plaats. Een hygiënische afkalfruimte en het vermijden van contact tussen koe en kalf zijn daarom belangrijk. Omdat kalveren zonder weerstand worden geboren, is een correcte en snelle biestverstreking van levensbelang voor het kalf. Bij problemen met rota-corona-infecties adviseren we de moederdieren te enten om de concentratie antistoffen in de biest te verhogen.'